

Verslag Ronde Tafel Gesprek "Brede aanpak pesten"

1. Introductie

Op woensdag 28 september 2022 vond een ronde tafelgesprek plaats bij de Haagse Rugby Club in Den Haag. De Kinderombudsman faciliteerde het ronde tafelgesprek. "Aan tafel" zat een breed scala aan professionals, en enkele (ervaringsdeskundige) kinderen en jongeren. Het gesprek ging vooral over één van de belangrijkste aanbevelingen van het onderzoek van de Kinderombudsman naar pesten. Namelijk: **"zorg voor een brede domeinoverstijgende aanpak van pesten"**. Aan de hand van twee centrale vragen werd gesproken over gewenste oplossingen bij deze aanpak.

De belangrijkste conclusies die wij getrokken hebben uit dit ronde tafelgesprek zijn:

- a. Bouw aan een (lokaal) netwerk met gedeelde verantwoordelijkheid. Iedereen kan wat doen aan pesten. Binnen het netwerk is het belangrijk dat één persoon regievoerder is;
- b. Vraag kinderen wat zij nodig hebben. Niet alle kinderen hebben baat bij dezelfde aanpak. Het is daarom belangrijk om met kinderen die gepest worden in gesprek te gaan over wat zij willen dat er gebeurt. Hierbij is het belangrijk dat het gepeste kind deze persoon vertrouwt;
- c. Streef naar een preventieve aanpak van pesten. Dit betekent dat duidelijk moet zijn dat pesten niet getolereerd wordt, dat volwassene het goede voorbeeld geven en dat alle kinderen worden meegenomen (dus ook pesters en meelopers).
- d. Maak pesten bespreekbaar. Vind tijd en wees niet bang om met ouders en kinderen (pesters en gepeste kinderen) te praten, hoe moeilijk ook.

2. Het ronde tafelgesprek

Het ronde tafelgesprek was vormgegeven als een 'fishbowl'. Dit betekent dat je de deelnemers in 2 kringen opstelt. In onze binnencirkel zaten kinderen en professionals en in onze buitencirkel beleidsmakers, wetenschappers en een ouder.

- In de binnencirkel zaten vier kinderen en twee jongeren, allen met pestervaringen. Daarnaast zaten in de binnencirkel een jongerenwerker, twee wijk/schoolagenten, twee vertrouwenspersonen vanuit de sportwereld, een HALT-medewerker, een Vreedzame Wijk-trainer en een leerlichtambtenaar.
- In de buitencirkel zaten drie beleidsmedewerkers van met ministerie van OCW en het ministerie van VWS, twee adviseurs van het Nederlands Jeugdinstituut, een beleidsadviseur van Stichting HALT, de directeur van Stop Pesten Nu, een ouder, een medewerker uit de gemeenteraad van Alphen aan de Rijn, een onderzoeker van de Radboud Universiteit en twee docent-onderzoekers van Fontys Hogeschool

3. Deel 1 van het ronde tafelgesprek: "Voorbij het schoolplein; wat is nodig voor een brede pestaanpak?"

De rol van school

Het gesprek werd geopend met de vraag wie er wel eens gepest is. Naast de zes kinderen/jongeren, bleek dat ook een aantal volwassenen in hun kindertijd gepest is. De meeste pestervaringen – ook die van volwassenen – vonden op school plaats. Al snel komt in het gesprek naar voren dat in de ervaring van de betrokkenen dat school niets of te weinig doet. Een ouder vertelt dat de school van haar dochter ook aangegeven heeft niet goed te weten hoe ze de ouders van pesters aan moeten spreken. Hierbij wordt wel opgemerkt dat er ook scholen zijn waar het wél goed gaat en docenten wél in actie komen.

Angst en handelingsverlegenheid

Veel scholen vinden het ingewikkeld moeilijke gesprekken met ouders te hebben, zei de leerplichtambtenaar. Ze zijn opgeleid om les te geven, niet om moeilijke gesprekken te voeren. Kinderen vertellen meestal wel aan hun ouders dat ze gepest worden, waarop ouders naar school stappen. Als het pesten dan niet aangepakt wordt, staan ouders alleen. Ook vanuit de volwassen 'ervaringsdeskundigen' wordt aangegeven dat docenten vaak niet weten hoe ze het op moeten lossen en soms zelfs contraproductieve maatregelen treffen. Zo vertelt één van de jongeren dat ze in een andere (lagere) klas werd geplaatst, waardoor ze ook niet mee kon doen met de eindmusical en andere evenementen die horen bij groep 8.

Zowel de wijk/school-agenten als de jongerenwerker geven aan dat zij vaak door school gevraagd worden met de ouders van de pester te gaan praten. Hoewel school, ouders en jongeren dit zelf zouden moeten kunnen oplossen, is de praktijk vaak dat docenten zich tot hun wenden om dit gesprek te voeren. Ook jongeren zelf melden zich bij de jongerenwerker of school/wijk-agenten. Zij zouden graag zien dat er bijvoorbeeld voorlichting over pesten wordt gegeven tijdens ouderavonden, ook over online pesten. Vanuit Stichting HALT wordt aangegeven dat zij spreekuren hebben op scholen over grensoverschrijdend gedrag. Ook zij horen van docenten dat zij hier geen tijd voor hebben of hiervoor niet (pedagogisch) opgeleid zijn.

Het pestprotocol

Vanuit de kinderen komt de vraag wat het belang is van het pestprotocol. Scholen lijken soms geen pestprotocol te hebben of ze doen er niets mee. Als scholen er niets mee doen, en ouders komen er niet uit of mogen niets doen, wie doet er dan wel wat? Ook een aantal professionals geven aan dat het pestprotocol meestal alleen maar iets lijkt te zijn wat scholen kunnen afvinken, zonder dat er daadwerkelijk iets mee wordt gedaan. Vanuit de Vreedzame Wijk wordt aangegeven dat zij al in de kleuterklas kinderen leren hoe ze met elkaar om moeten gaan en hoe ze problemen op moeten lossen. Betrokken ouders trekken dit vervolgens door in de wijk.

Betrokkenheid van kinderen

De onderzoekster van de Radboud Universiteit geeft aan dat we één belangrijk ding vergeten, namelijk: vraag het de kinderen zelf! Aan een kind wordt vaak niet gevraagd: "wat wil je dat ik voor jou doe?". Soms is actie nodig, maar soms is een luisterend oor ook genoeg. Deze betrokkenheid van kinderen zelf wordt bevestigd door de aanwezigen. De beleidsadviseur van HALT voegt hieraan toe dat de stap voor kinderen om over het pesten te vertellen, al enorm groot is. Er is dan vaak al wat langer iets aan de hand. En op de middelbare school is het voor jongeren helemaal lastig om het aan ouders te vertellen. Daar moet ook vertrouwen gekweekt worden om het iemand te vertellen. De wijk- en schoolagenten herkennen deze noodzaak van het vertrouwen. Het is volgens hen belangrijk om verbinding te krijgen met jongeren, en dat betekent vaak langs komen en vaak je gezicht laten zien.

Preventie

Een van de sport-vertrouwenspersonen geeft aan dat zij vaak hoort dat kinderen op meerdere plekken gepest worden. En ze merkt ook dat mensen niet goed weten hoe te reageren als het pesten eenmaal plaatsvindt. Zij geeft aan dat er juist preventief veel meer gedaan kan worden, gericht op hoe mensen op een normale, goede manier met elkaar om gaan. "Niet tolereren" wordt hierbij door een aantal deelnemers geroepen. Ook een van de kinderen vertelt dat pesten bij haar op school écht is aangepakt. Dat heeft geholpen; omdat er bijvoorbeeld ook gesprekken tussen pester en gepest kind plaatsvinden.

Vanaf groep 6/7 doen kinderen veel online. Voor kinderen is er eigenlijk geen verschil tussen online en offline, terwijl voor volwassenen voor online pesten veel minder duidelijk een aanspreekpunt is. School kan/wil daar dan bijvoorbeeld niet de verantwoordelijkheid voor nemen. Hierbij is het dan ook zeker belangrijk dat volwassenen kinderen en jongeren zelf aan durven te spreken op hun gedrag en hen aan willen leren hoe je met elkaar omgaat. Vanuit de

kinderen en jongeren wordt aangegeven dat heel veel kinderen ook niet door hebben dat ze een kind pesten of pijn doen – ook vanuit dat perspectief is een preventieve aanpak belangrijk.

Vanuit Fontys wordt opgemerkt dat het gesprek gaat over één aanpak, toch is er niet één partij met dé oplossing. We moeten samen op zoek naar de oplossing en samen verantwoordelijkheid dragen, want het is een urgent en ingewikkeld probleem. Opgemerkt wordt dat in Alphen al geprobeerd wordt domeinoverstijgend te werken door elkaar continue op te zoeken en te vinden; volgens de mensen uit Alphen zit daarin ook echt een deel van de oplossing.

4. Deel 2 van het ronde tafelgesprek: "Hoe nu verder? Best practices en ervaringen van de deelnemers"

Zelfverdediging

Na een korte pauze start het tweede deel van de ronde tafel, die vooral gericht is op het vinden van oplossingen. Deze ronde begint met een vraag van een van de kinderen over waarom je niet terug mag slaan als je gepest en geslagen wordt. Volgens hem is dit eigenlijk een vorm van zelfverdediging. Zeker als je al heel lang gepest wordt en het maar niet opgelost wordt. De wijkagent geeft aan dat als pesten echt te lang duurt, kinderen zeker voor zichzelf op moeten komen. Tegelijkertijd is het nu eenmaal niet de bedoeling dat er geweld gebruikt wordt, en is hier dus eigenlijk al eerder iets misgegaan: het pesten is niet gesignaleerd en niet goed aangepakt. Ook andere kinderen geven aan wel eens teruggeslagen te hebben als ze fysiek aangevallen werden, en dat dit wel hielp. Toch vinden zij dat ook de pester geholpen moet worden, want als je er blij van wordt iemand pijn te doen dan zit er iets niet goed. Vanuit Stichting Stop Pesten Nu wordt juist aangegeven dat jongeren zélf willen dat er een hardere en confronterender aanpak gekozen wordt tegen pesten. Ook al heeft de pester zelf een probleem, dan zou er toch eerst gestraft moeten worden om daarna de pester ook hulp aan te bieden.

Een brede aanpak met één coördinator

Het idee dat de aanpak van pesten breed ingestoken moet worden, wordt door de verschillende deelnemers aan de ronde tafel herkend. Alles begint bij het hebben van een goede relatie tussen school, buurt, wijkagent etc. De leerplichtambtenaar vertelt hierbij over een bovenschoolse aanpak die zij enkele jaren terug opgezet heeft tegen pesten. Hierbij werden verschillende partijen samengebracht, zoals GGD, schoolmaatschappelijk werk, ouders, sportverenigingen en gemeenten, om het probleem van pesten op te lossen. De regie lag daarbij in eerste instantie bij school, maar als die het na 2/3 weken nog niet opgelost had, ging het over naar de schoolmaatschappelijk werker. Die kreeg dan de coördinatie in de aanpak. Deze aanpak werkte goed, maar is door gebrek aan financiële middelen na de pilot niet verder doorgezet. Het belang van een coördinator wordt door meer deelnemers herkend. Volgens de jongerenwerker is het gedurende het (school)jaar voor veel mensen heel druk, waardoor een dergelijke regierol er bij inschiet. Het is dan fijn iemand aan de zijlijn te hebben die breder zicht heeft en dingen bij elkaar kan brengen. Ook de schoolagent bevestigt dit. Volgens hem hebben mensen het al druk binnen hun eigen domein/discipline. Ook spelen daarbij de (on)mogelijkheden vanuit ieders specifieke rol soms een obstakel om pesten breder op te pakken. Iemand met overzicht die alle signalen verzamelt kan dan helpen.

Er bestaan verschillende ideeën over wie dan precies die coördinatie op zich moet nemen. Vanuit het NJI komt bijvoorbeeld het idee dat dit iedere keer iemand anders kan zijn, afhankelijk van waar het gepeste kind zich meldt. Een van de jongere stelt voor om één organisatie op te zetten vanuit de overheid die langs alle scholen gaat en die dan ook de coördinatie heeft. Vanuit de sportclubs wordt hierbij aangegeven dat het dan weer te veel bij scholen komt te liggen terwijl het ook op veel andere plekken plaatsvindt, zoals bij sportverenigingen.

Vanuit het ministerie van OCW wordt benoemd dat het heel mooi is om te zien hoe pesten in de praktijk aangepakt kan worden en hoe een pestaanpak lokaal goed kan werken. Vanuit OCW kunnen ze wetgeving en beleid maken, en geld vrij maken maar dat is nog geen garantie voor

succes. Een voorbeeld zoals van de gemeente Alphen is dan echt heel mooi om te zien. Op de vraag vanuit de gemeenteambtenaar licht OCW nog toe dat er gewerkt wordt aan een (landelijk) meldpunt in 2023, dat ondersteund zal worden door een expertisegroep.

Eén op één aandacht

Tegelijkertijd wordt er vanuit de ronde tafel ook opgeroepen om meer één op één aandacht te geven aan kinderen, zowel gepeste kinderen als kinderen die pesten. Of om met beide kinderen samen te gaan zitten. Juist om er voor te zorgen dat er meteen hulp is en mensen aan de slag kunnen gaan. Het is wel belangrijk dat dit mensen zijn die de juiste kennis en kunde hebben én die kinderen vertrouwen. Er moet het hele jaar aandacht voor zijn, net zoals er aandacht is voor rekenen en schrijven. En aan die vertrouwensrelatie moet ook het hele jaar door gewerkt worden.

Hierbij wordt wederom aan de orde gesteld dat het belangrijk is om éérfst aan het kind te vragen wie hij/zij wil dat er betrokken wordt in de aanpak. Dit wordt onderschreven door de aanwezige kinderen. Het moet iemand zijn die je vertrouwt, ongeacht wat die persoon doet. Het kan een maatschappelijk werker zijn of een vertrouwenspersoon. Iemand die kan luisteren en zelf niet te veel praat. Een vertrouwenspersoon is heel breed en voor iedereen anders. Een mentor is goed maar sommige kinderen vertrouwen die niet. Als je je eigen ouders niet vertrouwt, moet er wel iemand anders zijn. Vanuit HALT wordt hierbij aangevuld dat er steeds vaker een JIM ingezet wordt (Jouw Ingebrachte Mentor).

"Let ook op de stilte", wordt door de onderzoeker van de Radboud Universiteit opgemerkt. Stilte is een heel sterk signaal. Dus wacht niet altijd tot een kind bij je komt en vertelt dat hij/zij gepest wordt, maar vraag daar ook actiever naar.

Bewustwording en normen

Vanuit het NJI wordt aangegeven dat het belangrijk is dat volwassenen er voor moeten zorgen dat er voldoende mensen zijn waar een kind een vertrouwensband mee kan opbouwen. Als er veel mensen in een wijk actief zijn, biedt dit kansen. De Vreedzame Wijk trainer is ook buurtmoeder en geeft aan dat zij – en de buurtvaders – veel door de wijk lopen om te bemiddelen. Ze zijn veel op straat en benaderen iedereen positief in plaats van alleen maar te corrigeren. Ook spreken ze veel andere partijen aan zoals jongerenwerk en wijkagenten. Dat helpt. En ook om van te voren duidelijk te hebben dat bepaald gedrag niet getolereerd wordt. Een van de aanwezige ouders grijpt hierbij terug op de eerdere pilot waarover verteld is, waarbij zij het essentieel vindt dat als school het niet op tijd oplost, een andere partij het overneemt.

Volwassenen hebben een voorbeeldfunctie, maar doen het ook niet altijd goed, geeft een van de aanwezige ouders aan. Haar dochter kreeg ook veel nare berichten via social media nadat ze verteld had dat ze gepest werd. Er zouden meer projecten moeten zijn om meer bewustwording te creëren. Ook wordt aangegeven dat er al veel nadruk ligt op het gepeste kind. Het is belangrijk met de hele groep in gesprek te gaan over pesten; met de hele klas of met het voetbalteam op de voetbalclub. Pesten is een groepsproces en daar moet aandacht voor zijn. De rol van aanjagers en meelopers is evengoed belangrijk. En ook ouders betrekken is belangrijk. Het is ook een manier om ouders te laten zien hoe kinderen het zelf ervaren. Daar leren zij ook weer van.

De aanwezige volwassenen die zelf kinderen hebben, geven ook aan dat er een soort oergevoel in je los komt als je als ouder hoort dat je kind gepest wordt. Ook volwassenen die in hun dagelijks werk met pesten te maken hebben, geven aan dat je die tools en tricks even vergeet als het om jouw eigen kind gaat. Juist daarom is het van belang iedereen te betrekken: als je niet weet hoe pesten aan te pakken vraag het dan om je heen, zoals bij ouders, op school of bij maatschappelijk werkers.

Campagnes en educatie

Volgens een van de aanwezige jongeren is het ook van belang meer lessen te krijgen over pesten. En dan vooral over wat het met kinderen doet als ze gepest worden. Vanuit de Kinderraad in Alphen wordt ook gewezen op de campagne die zij zelf hebben opgezet met kaarten en een lied. Zij hebben het idee dat dat wel echt gewerkt heeft: kinderen zijn zich meer bewust van pesten en zeggen er eerder iets van. Dat is een grote verandering ten opzichte van de tijd dat een van deze kinderen nog geschopt werd en niemand er wat van zei.

Door een aantal kinderen wordt hierbij aangegeven dat er vooral campagnes zijn voor de middelbare school en veel minder voor de basisschool en ook dat de kleinere dorpen dit soort lessen en campagnes lijken te missen. Zij zouden dit graag anders zien. Waarbij ook aandacht gevraagd wordt voor het online pesten, wat op het voortgezet onderwijs mogelijk nog meer speelt. Dan gaat pesten de hele dag door, wat door volwassenen niet gezien wordt.

HALT trekt een relatie met hun eigen werk: dat er ook als er gepest wordt er iets verstoord raakt in de relatie tussen de kinderen. Je gaat een grens over bij pesten, bewust of onbewust. Het is belangrijk die relatie wel te herstellen. Dat kan één op één maar ook in een groep en daar zijn mooie methodieken voor. Die kunnen gebruikt worden in een klas maar ook in een sportteam. Dat vraagt om tijd en expertise en daar gaat het vaak mis.

5. Laatste boodschap van de kinderen

"Kinderen kunnen voor elkaar opkomen als ze zien dat er iets mis gaat!"

"Als het gelukt is het pesten te stoppen, laat de pester dan in zijn waarde!"

"Wij zijn kinderen, jullie zijn ook kinderen geweest. Dus geef ons mee: Help elkaar en wees er voor elkaar!"

"Er moet genoeg hulp zijn voor alle kinderen die gepest worden. Maar ook dat ieder kind zich fijn voelt, en dat ieder kind zelf kan aangeven wat hij/zij fijn vindt!"

4 oktober 2022